

NATALIA ANNA MICHNA
(UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI)

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ SESJI
NAUKOWEJ „WITKACY 2014: CO JESZCZE JEST
DO ODKRYCIA?”, SŁUPSK, 17–20 IX 2014

INFORMACJE O AUTORCE

Natalia Anna Michna
Instytut Filozofii
Uniwersytet Jagielloński
e-mail: natalii26@gmail.com

Międzynarodowa sesja naukowa „Witkacy 2014: co jeszcze jest do odkrycia?” odbyła się w dniach 17–20 września 2014 roku w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. Konferencja była piątym już spotkaniem badaczy i pasjonatów artystycznej oraz filozoficznej twórczości Stanisława Ignacego Witkiewicza, odbywającym się w ramach cyklu „Witkacy 2009–2014”. Organizatorami konferencji byli Marzenna Mazur, Dyrektor Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, oraz Janusz Degler, opiekun naukowy sesji. Swoją wiedzę i profesjonalizmem organizatorów wsparła także kustosz słupskiej Kolekcji Witkacego, Beata Zgodzińska.

Tegoroczna konferencja zamykała cykl sesji naukowych „Witkacy 2009–2014”. Pierwsza sesja odbyła się w 1994 roku pod kierunkiem Janusza Deglera, druga miała miejsce w 1999 roku, jej opiekunem naukowym była Anna Żakiewicz. Trzecia sesja została zorganizowana

w roku 2004, jej opiekunem naukowym był Józef Tarnowski. Przedostatnia, czwarta sesja odbyła się w 2009 roku, ponownie pod opieką Janusza Deglera. Tomy referatów z wszystkich czterech sesji zostały wydane drukiem.

Miejsce, w którym odbywały się wszystkie sesje naukowe, nie pozostaje bez znaczenia dla ich przedmiotu. To właśnie w Słupsku, w Muzeum Pomorza Środkowego, znajduje się największa w Polsce kolekcja dzieł Stanisława Ignacego Witkiewicza, która liczy obecnie ponad dwieście sześćdziesiąt obiektów. Ponad połowa z nich eksponowana jest na wystawie stałej. Z okazji tegorocznej sesji w trzech salach wystaw czasowych zaprezentowane zostały także pozostałe dzieła Witkacego. Uczestnicy konferencji mogli zatem zobaczyć całość słupskich zbiorów prac artysty. Oprócz dzieł malarskich wystawiona została także część archiwaliów związanych z życiem i artystyczną działalnością Witkacego.

Należy podkreślić, że tegoroczna sesja została zorganizowana w 75. rocznicę śmierci Witkacego, który odebrał sobie życie 18 września 1939 roku, po wkroczeniu na teren Polski wojsk radzieckich. Słupskie spotkanie witkacologów wpisało się tym samym w ogólnopolskie obchody 75-lecia śmierci artysty, nad którymi patronat honorowy objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a patronat medialny sprawowała TVP Kultura. Rocznicą ta stała się także pretekstem do uświetnienia sesji naukowej wydarzeniami towarzyszącymi. Referenci mieli okazję wziąć udział w widowisku multimedialnym poświęconym twórczości Witkacego, obejrzeć premierowy spektakl teatralny, uczestniczyć w otwarciu Wielkoformatowej Galerii Stanisława Ignacego Witkiewicza oraz zobaczyć muzealne zbiory prac artysty.

Konferencję otworzyła krótka przemowa Gospodyni wydarzenia, Marzenny Mazur, Dyktorka Muzeum Pomorza Środkowego. Dyktorka Mazur podkreśliła, że tradycja spotkań polskich i zagranicznych witkacologów jest jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych w Słupsku i świadczy o niesłabnącej fascynacji twórczością Witkacego zarówno w jego ojczystym kraju, jak i za granicą. Następnie głos zabrał opiekun naukowy sesji Janusz Degler, który witając coraz liczniejszą „rodzinę witkacologów”, wyraził nadzieję na pielęgnowanie tradycji spotkań przez kolejne jej pokolenia.

Tematyka pierwszej tego dnia serii referatów skupiała się między innymi na zagadnieniach z dziedziny historiozofii, filozofii dziejów, a także pedagogiki. Wystąpienie Lecha Sokoła zatytułowane *Witkacy*

i świat nowoczesny dotyczyło stosunku Witkacego do przemian, które nastąpiły w pierwszych dekadach XX wieku. Następnie Kamil Gorzka wygłosił referat dotyczący aktualności katastroficznej wizji Witkacego jako jednej z propozycji teorii historiozoficznych. Barbara Forysiewicz w referacie pt. *W obronie indywiduum: Witkacy a koncepcja nowego wychowania* poruszyła kwestie związane z dziedziną pedagogiki. Kolejny referat, autorstwa Ireny Górskiej, nosił tytuł *Witkacy wobec aisthesis*, a zamykające pierwszą część sesji wystąpienie Józefa Tarnowskiego traktowało o ukrytych inspiracjach Witkacego.

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się druga część referatów, którą otwarło wystąpienie Anny Krajewskiej pt. *Kot Schrödingera – kotki Witkacego. Kwantowe światy w Czystej Formie*. Kolejny referent, Wojciech Sztaba, analizował witkiewiczowską *Metafizykę dwugłowego cielęcia*, poszukując w dziele elementów teorii Czystej Formy. Wojciech Tomasiak wygłosił z kolei pasjonujący wykład z pogranicza literaturoznawstwa i historii fizyki, zatytułowany *Co powiedział Lenart? O jednym nieskomentowanym miejscu „Szalonej lokomotywy”*. Następnie wystąpiła Marta Skwara, która zabrała uczestników konferencji w pasjonującą podróż po świecie *Matki*, jednego z najsłynniejszych dramatów Witkacego. Kolejny referent, Przemysław Pawlak, zaprezentował krótki wykład zatytułowany *Szewskie wciórności, czyli historia o chwalebny misteryjum męki*. Drugą część sesji zamknęło żywiłowe wystąpienie zagranicznego gościa, Giovanniego Pampiglione, który odchodząc od wcześniejszego zamiaru wygłoszenia komunikatu o *Swoim włoskim Witkacym*, podzielił się ze zgromadzonymi wspomnieniami związanymi z postacią wybitnego polskiego teatrologa i znawcy Witkacego, Konstantego Puzyny.

Pierwszy dzień obrad zakończył się prezentacją książki Anny Żakiewicz *Młodość chłopczyka* (Wydawnictwo słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2014). Spotkanie z Autorką poprowadził wydawca książki Stanisław Rojek. Autorka barwnie opowiedziała o swojej pracy nad wydaniem książki poświęconej przede wszystkim malarskiej twórczości Witkacego, także tej jeszcze nieodkrytej. Po prezentacji uczestnicy konferencji mieli okazję zwiedzić wystawę stałą prac Witkacego pod opieką kustosz Kolekcji Witkacego, Beaty Zgodzińskiej. Na koniec referenci zostali zaproszeni do Czerwonego Spichlerza (stary budynek znajdujący się nieopodal Muzeum) na widowisko multimedialne pt. *Usłyszeć i zobaczyć Witkacego*. Autorzy widowiska, Tomasz Giczewski i Michał Giedroń, zaprezentowali niezwykle spektakl dźwięku,

wokalu i obrazu. Wariacje wizualne na temat wybranych dzieł malar-
skich Witkacego wzmacnione zostały przez autorskie kompozycje
muzyczne twórców spektaklu i sugestywny kobiecy wokal. Dodatko-
wo w tle wyświetlane były fragmenty regulaminu „Firmy portretowej
S. I. Witkiewicz”. Widowisko miało swoją premierę w maju 2014 roku
podczas słupskiej Nocy Muzeów.

Drugi dzień sesji rozpoczęło wystąpienie Kazimierza Piotrkow-
skiego pt. *Podwójne przyczynowanie IP. Paradoks moralności S. I. Wit-
kiewicza*. Kolejny referat, zatytułowany *Moralistyczne aspekty publi-
cystyki Witkacego*, wygłosiła Justyna Borkowska, po niej wystąpił To-
masz Bocheński z referatem pod znamiennym tytułem *Witkacy o po-
żądaniu*. Wystąpienie Jana Gondowicza wpisało się w pełni w wątek
rozpoczęty przez Bocheńskiego i dotyczyło Witkiewiczowskich per-
wersji. Na koniec tej części sesji wystąpił psychiatra Bogusław Ha-
brat, analizując fakty z życia i twórczości Witkacego jako przykłady
zaburzeń psychicznych wskazujących na schizofreniczny charakter
artysty.

Po krótkiej przerwie wystąpieniem Marka Rudnickiego pt. *Witkacy
and Schopenhauer on Suffering* rozpoczęła się druga część obrad.
Kolejna referentka, Ewa Wąchocka, w swoim wystąpieniu podążyła
Tropami „grzesznych” namiętności w teatrze Witkacego. Ewa Szku-
dlarek opowiedziała natomiast o Witkiewiczowskim teatrze mody. Tę
część sesji zamknął referat Katarzyny Taras *Witkacy i „Morfina” Twar-
docha*.

Tego samego dnia, w przerwie obrad, odbyła się inauguracja 17.
Ogólnopolskiego Konkursu Interpretacji Dzieł Stanisława Ignacego
Witkiewicza „Witkacy pod Strzechy”. Organizatorami Konkursu były
Towarzystwo Kultury Teatralnej, Oddział Okręgowy Teatru Rondo
w Słupsku oraz Słupski Ośrodek Kultury.

Ostatnią część obrad drugiego dnia sesji wypełniły cztery referaty
skoncentrowane na filozoficznej twórczości Witkacego. Pierwszy z nich
wygłosiła Aneta Jabłońska. Wystąpienie zatytułowane „*Tak – to jest
pewne, że sam fakt istnienia jest potworny*”. *O genezie filozofii tragi-
zmu Witkacego i sposobach jej przewyższania na podstawie „622
upadków Bunga”, „Pożegnania jesieni” i „Nienasyceńca”* stanowiło
uporządkowany przegląd źródeł pesymistycznego myślenia artysty
i możliwych dróg ucieczki od zdeprawowanego świata. Katarzyna
Wojewódzka opowiedziała o światopoglądowym dojrzewaniu Witka-
cego, a Daniel Kalinowski o stosunku Witkiewicza do orientalnej meta-

fizyki. Sesję zamknęło krótkie wystąpienie Jakuba Gryzowskiego pt. *Czysta Forma w filmie*.

Po podsumowującej obrady dyskusji referenci mieli okazję zwieźć wystawę czasową prac Witkacego, ponownie pod kuratelą Beaty Zgodzińskiej. Wieczorem odbyła się także premiera sztuki *W małym dworku* w wykonaniu zespołu Nowego Teatru im. Witkacego w Słupsku. Reżyserem był Linas Zaikauskas, znany i ceniony litewski reżyser teatralny. Premiera miała symboliczny wymiar, ponieważ Nowy Teatr obchodził w tym roku 10-lecie działalności artystycznej. Dzień zakończył „Wieczór niespodzianek i odkryć”, podczas którego zaprezentowane zostały między innymi materiały fotograficzne z poprzednich sesji Witkacowskich. Wieczór poprowadził opiekun naukowy sesji Janusz Degler.

Trzeci dzień sesji stanowiły cztery serie referatów. Pierwszą z nich otwarło wystąpienie Ewy Makarczyk-Schuster i Karlheinz Schustera pt. *Nauki ścisłe w Czystej Formie*. Następnie z referatem pt. „Tygrysi skok w przyszłość nowej sztuki...” *Witkacowskie inspiracje twórczością Tadeusza Micińskiego* wystąpili Edyta i Rafał Foltynowie. Trzy kolejne krótkie wystąpienia miały charakter komunikatów. Wystąpienie Martyny Jarząbek pt. *(Z)mowa Wisielców: „Wariat i zakonnica” a „Romans Siedmiu Braci Śpiących w Chinach” Tadeusza Micińskiego* dotyczyło twórczej relacji Micińskiego i Witkacego. Izabela Curyłło-Kłag wygłosiła komunikat pt. *Witkacy a Wyndham Lewis*, wskazując na analogie w życiu i twórczości Witkiewicza oraz brytyjskiego artysty Lewisa, natomiast Anna Al-Araj starała się odpowiedzieć na pytanie, czy Witkacy był „mistykiem bez Boga”. Pierwszą serię referatów zakończyło wystąpienie Natalii Jakubowej *Wielkie aktorki pobierają naukę Sztuki przez wielkie S (Eleonora Duse – d’Annunzio i Irena Solska – Witkacy)*.

Po krótkiej przerwie zaprezentowane zostały kolejne referaty i komunikaty, których tematyka koncentrowała się wokół zagadnień związanych z twórczością pisarską Witkacego. Rozpoczęła Magdalena Baraniak referatem zatytułowanym *Witkacy – szyderca antyromantyczny? Widma i trupy w „Macieju Korbowie i Bellatrix” S. I. Witkiewicza oraz w „Beatryks Cenci” J. Słowackiego*. Kolejna referentka, Marta Łowejko, wygłosiła komunikat *Parodie oraz autoparodie S. I. Witkiewicza*. Następnie wystąpiły Karolina Czerska z komunikatem „*Szewcy*” *Tadeusza Kantora* i „*Szewcy*” *Witkacego. O związkach partytury z tekstem dramatu*, dokonując analizy Kantorowskiej interpretacji i adap-

tacji sztuki Witkiewicza, oraz Natalia Anna Michna z komunikatem *Katastrofizm jako forma autowykluczenia u Ortegi y Gasseta i Witkacego*. Druga część obrad zakończyła się referatem Magdaleny Bizior-Dombrowskiej oraz Macieja Dombrowskiego pt. *Dwugłos nie-polemiczny wokół kolejnego tomu „Dzieł zebranych”*, stanowiącym krótki przegląd trudności edytorskich, jakie napotkali Autorzy w trakcie pracy nad wydaniem zebranych dzieł Witkacego.

Trzecią serię stanowiły referaty poświęcone malarskiej działalności Stanisława Ignacego Witkiewicza. Pierwszy z nich, zatytułowany *„Kuszenie św. Antoniego” – nowe spojrzenie na stary motyw ikonograficzny w malarstwie Witkacego*”, wygłosił Piotr O. Scholz. Następnie Paweł Polit zaprezentował referat *Pojęcie dotyku i retoryka linii. Kilka obrazów Witkacego*. O jednej z najsłynniejszych firm portretowych w historii opowiedziała Anna Żakiewicz w wystąpieniu pt. *Sposób na życie, czyli filozoficzne, artystyczne i społeczne aspekty fenomenu Firmy Portretowej S. I. Witkiewicz*. Następnie Dorota Niedziałkowska oraz Jerzy Kupczyk, podobnie jak przedmówczynie analizując Witkiewiczowskie portrety, przygotowali wystąpienie zatytułowane *„Jestem chyba wcieleniem tatrzańskiego króla węzów”*. Motywy gadzie w malarstwie S. I. Witkiewicza na przykładzie wytworów Firmy Portretowej. Tę część zamknął referat Marii Stopyry *Pastelowe wizerunki S. I. Witkiewicza a jego nietradycyjna wizja portretowania. Dzieła Witkacego w zbiorach Muzeum Okręgowego w Rzeszowie*.

Ostatnią część wystąpień tego dnia rozpoczęła Małgorzata Zawadzka referatem pt. *Portret Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów pędzla Witkacego – coś jeszcze jest do odkrycia*. Światosław Lenartowicz w krótkim komunikacie opowiedział o *Powrocie witkacowskich dam, czyli londyńskich darach dla Muzeum Narodowego w Krakowie*. Komunikat wygłosiła również Beata Zgodzińska, która w wystąpieniu *Duża kolekcja i małe odkrycia, czyli o celowości eksponowania, pytania i podróżowania* podkreśliła rolę, jaką współcześnie odgrywają instytucje muzealne w promowaniu i odnajdywaniu zapomnianych dzieł sztuki. Następnie Ewa Homowska wygłosiła referat pt. *Performer Witkacy, czyli komponowanie wypadków*”, a trzeci dzień sesji zakończyło wystąpienie Marka Średniawy *Witkacy i Warhol – od Firmy do Fabryki*, będące interesującym komparatystycznym zestawieniem twórczości dwóch wielkich artystów.

Na koniec dnia referenci zostali zaproszeni do udziału w odsłonięciu trzech dzieł Witkacego w ramach miejskiej inicjatywy utworzenia

Wielkoformatowej Galerii Stanisława Ignacego Witkiewicza w Słupsku. Wydarzenie uświetniły występy artystycznej grupy Witkacy Cacy Cacy oraz pokaz sztucznych ogni.

Ostatni dzień sesji stanowiły dwie krótkie serie referatów i komunikatów. Pierwszą z nich otworzyło wystąpienie Alwidy A. Bajor pt. *Witkacy w Syłgudyskach*. Następnie Stefan Okołowicz wygłosił referat pt. „*Będę załatwiał sprawy polityczne*”. *Nieznane fotografie, obrazy i listy Stasia Ignacego*, a Małgorzata Vrazić zaprezentowała komunikat zatytułowany *Eklektycznie o Witkiewiczach i Lovranie*. Kolejny referent, Krzysztof Dubiński, opowiedział o *Lejbgwardyjskich tajemnicach Witkacego*. Pierwsza część sesji zakończyła się wystąpieniem zatytułowanym *Listy ekonomiczne S. I. Witkiewicza oraz jedna z ich adresatek – Zofia Mikucka*, autorstwa Tomasza Pawlaka.

Druga i ostatnia już część referatów rozpoczęła się prezentacją Anny Kroplewskiej-Gajewskiej pt. *Wpływ S. I. Witkiewicza na środowisko artystyczne Torunia w latach 20. XX wieku*. Następnie referat pt. *Nieodkryty uczeń S. I. Witkiewicza* wygłosił Antoni Winch, a całą konferencję zamknęło wystąpienie Ewy Łubieniewskiej zatytułowane *Aktor w metafizycznej rekwizytorni Witkacego*.

Po krótkiej dyskusji na temat zaprezentowanych wystąpień Organizatorzy zakończyli piątą międzynarodową sesję naukową poświęconą Stanisławowi Ignacemu Witkiewiczowi „Witkacy 2014: co jeszcze jest do odkrycia?”. Sesja miała charakter otwarty i odbyła się w przyjaznej, choć ściśle naukowej atmosferze. Swoją obecnością zaszczytili ją najwybitniejsi polscy i zagraniczni witkacolodzy, a wśród nich Lech Sokół, Wojciech Sztaba, Tomasz Bocheński, Jan Gondowicz, Anna Żakiewicz, Giovanni Pampiglione oraz sam opiekun naukowy wydarzenia, Janusz Degler.

